

FANLARNI O'QITISHDA INNOVATSION METODLARDAN FOYDALANISH

Sultonov Otojon

TATU UF "RTT" kafedrası stajyor-o'qituvchisi

Shokirov Diyorbek

TATU UF 4-kurs talabasi

Soburaddinov Bekpulat

TATU UF 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada fanlarni o'qitishda innovatsion metodlar, jumladan, faol o'qitish, ko'p qirrali ta'lim, texnologiyalardan foydalanish, kooperativ o'qitish, kreativ yondashuv va reflektiv o'qitish talabalarni fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarini oshirish haqida ma'lumotlar keltirilgan. Ushbu maqolada fanlarni o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanishning mohiyati, ularning ta'lim sifatiga ta'siri va kelajakda qanday qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Innovatsion texnologiya, ko'p qirrali ta'lim, o'yin asosidagi ta'lim va interaktiv darslar,

Kirish. Ta'lim jarayoni zamonaviy talablarga javob berish uchun doimiy ravishda o'zgarib bormoqda. An'anaviy o'qitish usullari ko'plab vaziyatlarda samarali bo'lishiga qaramay, bugungi kunda talabalar va o'qituvchilar uchun yanada qiziqarli va interaktiv yondashuvlar zarur. Innovatsion metodlar fanlarni o'qitishda o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularning fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Dunyo miqyosida ta'lim tizimlari o'zgarishlarga duch kelmoqda, bu esa o'qituvchilarga innovatsion metodlarni qo'llashni talab qiladi. Innovatsion yondashuvlar, jumladan, faol o'qitish, texnologiyalardan foydalanish va kooperativ o'qitish, ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga yordam beradi. Ular nafaqat bilimlarni o'zlashtirishni, balki talabalarni mustaqil fikrlashga, muammolarni hal qilishga va jamoada ishlashga o'rgatadi. O'zgaruvchan ta'lim muhitida talabalar uchun muvaffaqiyatli va samarali o'qitish usullarini ishlab chiqish barchamizning vazifamizdir.

Johnson va Johnson (1999) o'z tadqiqotlarida guruh ishlari orqali talabalar o'rtasidagi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish mumkinligini aniqladilar. Bunday yondashuvlar talabalarni o'zaro yordam berishga, fikr almashishga va birgalikda muammolarni hal qilishga undaydi, bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi.

Freeman o'z tadqiqotlarida, faol o'qitish usullari (masalan, guruh ishlari, muammoli o'qitish) orqali o'quvchilarning bilim olish darajasi an'anaviy usullarga qaraganda 1.5 baravar yuqori bo'lishini aniqladilar.

Hattie "Ta'limning ko'rsatkichi" (Visible Learning) asarida ta'lim jarayonida texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini ta'kidlaydi. U interaktiv darslar va onlayn resurslar yordamida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish mumkinligini ko'rsatadi. Bunday metodlar talabalarni o'z bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirishga, shuningdek, o'z-o'zini baholash va refleksiya qilish imkoniyatini beradi.

- **Faol o'qitish metodlari.** Ko'plab tadqiqotlar faol o'qitish metodlarining ta'lim sifatiga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi. Misol uchun, bunday yondashuvlar talabalarni o'z fikrlarini ifoda etishga va fikr almashishga undaydi, bu esa o'z navbatida ta'lim sifatini oshiradi.

- **Kooperativ o'qitish.** Kooperativ o'qitish — bu ta'lim jarayonida talabalar o'rtasida hamkorlik va jamoaviy ishni rag'batlantirishga qaratilgan yondashuvdir. Ushbu metod talabalarni bir-biriga yordam berishga, fikr almashishga va o'zaro o'rganishga undaydi. Kooperativ o'qitish, shuningdek, o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Kooperativ o'qitish metodlari ham ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

- **Kreativ yondashuvlar.** Kreativ yondashuvlar, masalan, loyiha asosidagi ta'lim, o'quvchilarga o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatini beradi. **Barron va Bofflar** loyiha asosidagi ta'limning o'quvchilarning ijodkorlik va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishda muhimligini ta'kidlaydilar. Bunday yondashuvlar ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega, chunki ular talabalarni o'z bilimlarini real hayotdagi vaziyatlarga tatbiq etishga undaydi.

- **Reflektiv o'qitish** Reflektiv o'qitish metodlari o'quvchilarga o'z o'rganish jarayonlarini tahlil qilishga imkon beradi. **Schön** o'z asarlarida refleksiya jarayonining ta'lim sifatiga bo'lgan ta'sirini ko'rsatadi. O'quvchilar o'z-o'zini baholash va tajribalaridan o'rganish orqali o'z bilim va ko'nikmalarini yaxshilaydilar, bu esa ta'lim sifatini oshiradi.

Innovatsion metodlar ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirishi va uning sifatini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Ushbu metodlar o'quvchilarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'zlashtirishda yordam beradi, bu esa ularning shaxsiy va professional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Motivatsiya va qiziqishning oshishi. Innovatsion metodlar, masalan, o'yin asosidagi ta'lim va interaktiv darslar, o'quvchilarni o'qishga qiziqtiradi. Talabalar o'zlarini faol ishtirokchilar sifatida his qilishadi, bu esa ularning motivatsiyasini oshiradi. Talabalar innovatsion metodlar yordamida o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega

bo'lganda, o'qish jarayoni yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatining rivojlanishi va Innovatsion metodlar, masalan, muammoli o'qitish va loyiha asosidagi ta'lim, talabalarni mustaqil fikrlashga va muammolarni hal qilishga undaydi. Bunday yondashuvlar o'quvchilarga murakkab vaziyatlarda o'z bilimlarini qo'llash imkoniyatini beradi, shuningdek, analitik fikrlash va kreativlikni rivojlantiradi. Jamoaviy ish ko'nikmalarining oshishi. Kooperativ o'qitish metodlari orqali talabalar jamoada ishlashni o'rganadilar. Guruh ishlari va o'zaro o'qitish, talabalarni bir-biridan o'rganishga, fikr almashishga va o'zaro yordam berishga undaydi. Bu, o'z navbatida, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga va kelajakdagi professional faoliyatda muvaffaqiyatli bo'lishga yordam beradi.

Ta'lim sifatining oshishi Innovatsion metodlar ta'lim sifatini oshirishda sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Talabalar o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashlari, yondashuvlarni tahlil qilishlari va o'z-o'zini baholash imkoniyatiga ega bo'lgan taqdirda, ularning o'zlashtirish darajasi oshadi. Natijada, ta'lim muassasalari o'zlarining o'quv dasturlarini yangilash va zamon talablariga moslashtirish zaruratini his qilishadi. Innovatsion metodlar ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi, chunki ular an'anaviy o'qitish yondashuvlarini yangilash, talabalarni yanada faol ishtirok etishga undash va ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi.

O'quv jarayonining diversifikatsiyasi Innovatsion metodlar o'quv jarayonini turli xil yondashuvlar bilan boyitadi. Masalan, muammoli o'qitish, loyihalash, o'yin asosidagi ta'lim va interaktiv darslar talabalarni turli shakllarda o'qitadi. Bu esa har bir talabaning o'ziga xos ehtiyojlariga mos keladigan ta'lim muhitini yaratadi. Innovatsion metodlar talabalarni dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi. Interaktiv darslar va guruh ishlari talabalarni o'z fikrlarini bildirishga, fikr almashishga va birgalikda muammolarni hal qilishga imkon beradi. Bu esa o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. **Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish.** Innovatsion metodlar talabalarni nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llashga undaydi. Masalan, loyiha asosidagi ta'lim talabalarni konkret vazifalarni bajarish orqali amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Bunday yondashuvlar o'quvchilarga kelajakdagi professional faoliyatlariga tayyorgarlik ko'rishga imkon beradi.

Ijtimoiy ko'nikmalarni oshirish. Kooperativ o'qitish metodlari orqali talabalar bir-biriga yordam berish, fikr almashish va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bunday yondashuvlar ijtimoiy muloqot va hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi, bu esa talabalarni kelajakda muvaffaqiyatli jamoa a'zolari bo'lishlariga tayyorlaydi.

Innovatsion metodlar talabalarni o'z o'qish jarayonlarini tahlil qilish va o'z-o'zini baholashga undaydi. Bu jarayon o'quvchilarga o'z kuchli va zaif tomonlarini

aniqlashga yordam beradi va o'z-o'zini rivojlantirishga imkon yaratadi. Reflektiv yondashuvlar ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Innovatsion metodlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda, o'quvchilarni faol ishtirok etishga undashda va ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda juda muhimdir. Ular ta'lim tizimining yangilanishi va zamon talablariga moslashishini ta'minlaydi. Shunday qilib, innovatsion metodlar ta'limdagi o'zgarishlar va rivojlanishning ajralmas qismidir.

Muhokamalar Innovatsion metodlar ta'lim jarayonini yangilash va uning sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ularning ta'limga ta'sirini o'rganish, zamonaviy ta'lim tizimlarining samaradorligini yaxshilash uchun zarurdir. Biroq, bu jarayonda ba'zi muammolar va qiyinchiliklar ham mavjud. Ba'zi talabalar an'anaviy ta'lim usullariga ko'nikib qolgan bo'lishi mumkin, shuning uchun innovatsion metodlarga o'tish ularda qiyinchilik tug'dirishi mumkin. O'quvchilar yangi yondashuvlarga moslashishga vaqt va kuch sarflashlari kerak.

Xulosa Innovatsion metodlarning ta'lim sifatiga ta'siri muhokama qilinadigan muhim masala bo'lib, u pozitiv va salbiy jihatlarni o'z ichiga oladi. Ularning samarali qo'llanilishi ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi, ammo o'qituvchilar tayyorgarligi, infratuzilma va talabalarning moslashish qiyinchiliklari kabi muammolarni hal etish zarur. Kelajakda innovatsion yondashuvlarni joriy etish va rivojlantirish ta'lim sifatini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega bo'ladi.